

Aplinką tausojančių renginių organizavimas. Vadovas Santrauka

Šios gairės parengtos įgyvendinant projektą „Guidelines for Sustainable Event Management“ (liet. „Darnaus renginių organizavimo gairės“), kurį finansuoja Šiaurės ministrų tarybos biuras Latvijoje.

norden

Ziemeļu Ministru padomes
birojs Latvijā

Visa atsakomybė už šiame leidinyje pateiktą informaciją tenka asociacijai „homo ecos.“ ji neatspindi oficialios Šiaurės ministrų tarybos biuro Latvijoje nuomonės.

Leidžiama dauginti ir adaptuoti nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

2015 m.

APIBRĖŽIMAI

Anglies dvideginio išmetimo rodiklis – bendras dėl renginių, individų ar organizacijų veiklos išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekis.

Anglies dvideginio atžvilgiu neutralios priemonės – priemonės, pasižyminčios žemu anglies dvideginio (CO₂) išlakų lygiu arba kompensuojamomis išlakomis.

Anglies dvideginio kompensavimas – dėl renginio į atmosferą išmestos anglies dioksido išlakos kenksmingo poveikio neutralizavimas kompensacinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, kai apsodinant mišku atstatomi dėl miškų naikinimo sumažėję anglies dvideginio absorbavimo pajėgumai, arba kai finansuojant tvarios plėtros projektus kompensuojama žala aplinkai, padaryta dėl lėktuvų į atmosferą išmetamo anglies dvideginio išlakų.

Ekologinis ženklas – tai simbolis, kuriuo ženklinami gaminiai su sumažintu neigiamu poveikiu aplinkai visą jų gyvavimo ciklą (nuo žaliavų iki atliekų tvarkymo), pavyzdžiui, naudojama mažiau pakuočių, mažiau į atmosferą patenkančių teršalų išlakų, gamybos procese ir galutiniam produktui panaudota mažiau chemikalų. Ekologinį ženklą, atsižvelgiant į tam tikrus kriterijus, suteikia nepriklausoma atsakinga organizacija, kuri kontroliuoja, kad šių kriterijų būtų nuosekliai laikomasi.

Ekologinis / biologinis produktas – tai produktas, kuris buvo užaugintas nenaudojant jokių pesticidų, mineralinių trąšų, insekticidų, herbicidų ir genetiškai modifikuotų organizmų.

Aplinkos tvarumas – aplinkos ir jos įvairovės atžvilgiu atsakingi veiksmai, pagrindinį dėmesį skiriant aplinkos apsaugai.

Aplinkai nekenksmingos priemonės / aplinką tausojančios „žaliosios“ priemonės – tai tokios priemonės, kurios yra taikomos, laikantis aplinkos tvarumo principų – mažinant neigiamą poveikį aplinkai renginio metu ir priimant atsakingus sprendimus.

Iškastinis kuras – iš gyvųjų organizmų, suirusių per keletą milijonų metų, susiformavusios medžiagos ar medžiagų mišiniai (organiniai junginiai). Iškastinio kuro (naftos, gamtinių dujų, anglies ir t.t.) išteklių neatsinaujina ir jų atsargos jau artimiausioje ateityje neišvengiamai išseks.

„Žalieji“ viešieji pirkimai – nacionaliniu ar savivaldybės lygmeniu organizuojami viešieji pirkimai, kuriuose numatytos aplinkosaugos nuostatos padės, atsižvelgiant į produkto ar paslaugos visų jų gyvavimo ciklą, sumažinti jų poveikį aplinkai, skatinti socialinę pažangą ir sutaupyti biudžetą.

Šiltnamio efektą sukeliančios dujos (ŠESD) – tai gamtinės ar antropogeninės kilmės atmosferos elementas, kuris sugeria ir atspindi infraraudonuosius spindulius ir taip

prisideda prie klimato kaitos. Pagrindinės ŠESD: anglies dvideginis, metanas, azoto oksidas, hidrofluorangliavandeniliai, perfluorangliavandeniliai ir sieros heksafluoridas.

Atsinaujinanti energija – techniniam panaudojimui tinkama ir iš natūraliai gamtoje vykstančių procesų išgaunama energija. Šiuose procesuose dalyvaujantys energijos ištekliai yra neišsemiami. Pagrindinės atsinaujinančios energijos rūšys yra saulės energija, vėjo energija, vėjo energija ir atsinaujinanti biomasė.

Darnus vystymasis – tai toks aplinkos, socialinis ir ekonominis vystymasis, kai patenkinami šiandienos poreikiai, neatimant iš ateities kartų galimybės patenkinti savo poreikius.

Gamta – žmogus – gamta

Tomis progomis, kai į vieną būrį susirenka didelė grupė žmonių, žmogaus veiklos pasekmės ypač gerai pastebimos. Mus šildo malonūs prisiminimai apie neužmirštamus menininkų, muzikantų ir aktorių pasirodymus, tą sielą ir talentą, dovanojusius mums džiaugsmą. Tačiau su bendrystės džiaugsmu ir mėgavimusi kultūra taip pat pasimato ir prieštaringa visuomenės natūra – kol mes mėgaujamės menu ir grožiu, dažnai po mūsų lieka padaryta žala ir iššvaistyti ištekliai. Gera žinia ta, kad žmonės, apskritai, darosi vis atviresni aplinką tausojančiam gyvenimo būdui, tad protinga būtų taikyti šias idėjas ir viešuosiuose renginiuose.

Savo pasiūlymais ir sėkmės istorijomis siekiame padėti organizuoti tvaresnius renginius – tiek populiariosios muzikos festivalius, nacionalines šventes, tiek ir regioninio lygio renginius. Tikimės, kad šis Vadovas paskatins imtis įvairių veiksmų ir dukart pagalvoti prieš žengiant kitą žingsnį. Kartais tai bus tik maži žingsneliai, kurie, apdairiai planuojami nuo pat pradžių, ilgainiui virs įtikinančiu maratonu.

Pagrįstame „homo ecos:“ ir projekto partnerių žiniomis ir patirtimi, Vadove daugiausiai nagrinėjami **aplinkos tvarumo** klausimai ir kviečiama veikti taip, kad galėtumėme užtikrinti, jog **mūsų kartos gyvenimo būdas neatims iš ateities kartų galimybės gyventi visavertį gyvenimą**. Kiti du matmenys – **socialinis ir ekonominis** – šįkart atidedami į šoną. Tačiau jie yra vienodai svarbūs, todėl organizuojant renginius į juos derėtų atsižvelgti.

Rengdami šį vadovą, mes pervertėme daugybę panašių visame pasaulyje publikuotų šaltinių, taip pat konsultavomės su organizatoriais ir aplinkosaugos organizacijomis Latvijoje, Danijoje ir Lietuvoje, ir įtraukėme keletą organizatorių iš Latvijos į darbo grupę. Raginame visus imtis aplinkai nekenksmingų veiksmų. Mastykime žaliai!

„homo ecos:“

1. Žmonės

Aplinkai nekenksmingas renginys prasideda nuo pat pirmųjų planavimo žingsnių ir baigiasi tik įvertinus, kas pasisekė, o ką ateityje dar reikėtų patobulinti. Net pati geriausia iniciatyva gali žlugti, jei planavimas vyks pavėluotai ir viskas bus daroma paskubomis. Todėl itin svarbu renginį suplanuoti laiku, ypač dar jei tai pirmas kartas, kai įgyvendinamos ekologinės iniciatyvos ir pirmoji patirtis organizatoriams ir kitoms dalyvaujančioms šalims. Visi asmenys, dalyvaujantys renginio organizavime, jį vienaip ar kitaip įtakoja, todėl jų kompetencijos ir atsakomybių įvertinimas atsipirks, nes padės motyvuoti aplinką tausojantį elgesį.

Įtraukti žmonės

- Organizatoriai, techninis personalas, savanoriai;
- dalyviai, menininkai;
- renginio vietos savininkai;
- lankytojai;
- paslaugų teikėjai, prekybininkai;
- vietos savivaldybė ir jos institucijos;
- vietos aktyvistai, savanoriai;
- žiniasklaida;
- rėmėjai.

PASIŪLYMAI

Švieskite savo darbuotojus ir, jei įmanoma, taip pat ir kitus žmones, įtrauktus į renginio organizavimą! Norint įgyvendinti tvarumo idėją, pagalbos taip pat kreipkitės į ekspertus ir kompetentingas organizacijas.

- Organizuodami renginį, **nusimatykite papildomą laiką ir išteklius** (žmogiškuosius ir finansinius išteklius), ypač jei aplinką tausojančias iniciatyvas įgyvendinate pirmą kartą. Aplinką tausojančių renginių finansinė nauda gali būti įvertinta tik ilgalaikėje perspektyvoje, tačiau nepamirškite – kuo atidžiau suplanuosite renginį nuo pat pradžių, tuo greičiau pasimatys ir rezultatai.
- **Įvertinkite savo kompetentingumą** (įtaką, atsakomybės lygį ir patirtį) – kokios tvarios aplinkosaugos iniciatyvos jau yra įgyvendintos, kaip jas pasisekė įgyvendinti, ko galima iš jų pasimokyti, ką dar reikėtų patobulinti.
- **Paskirkite atsakingą asmenį!** Remiantis pasauline praktika, už aplinką tausojantį elgesį paskirtas atsakingas komandos narys padės lengviau pasiekti, kad renginio metu būtų laikomasi „žaliųjų“ principų.
- **Surinkite apskritai naudingą informaciją** ir ją pasidalinkite – taip užtikrinsite sėkmingesnį šio ir vėlesnių renginių organizavimą.
- **Veikite žingsnis po žingsnio!** Net ir turėdami ribotus išteklius, galite pradėti bent nuo vieno aplinką tausojančio žingsnio, pavyzdžiui, gėrimui naudodami tekantį vandenį iš čiaupo vietoj vandens buteliuose. O planuodami visus naujus renginius ekologiškų veiksmų spektrą galėsite išplėsti!

- **Nustatykite pasiekiamus ir pamatuojamus tikslus!** Jei neįmanoma pasiekti pokyčių per vieną renginį, informuokite dalyvaujančias šalis apie artėjančius renginius ir įkvėpkite juos.
- **Informuokite visas dalyvaujančias šalis apie iniciatyvas, susijusias su aplinkos apsauga!** Naudodamiesi kuo įvairesniais komunikacijos kanalais informuokite visuomenę apie renginio metu siekiamus įgyvendinti tikslus ir iniciatyvas. Būkite suprantami ir venkite specifinių terminų ir apibrėžimų.
- **Įvertinkite rezultatus ir apie juos informuokite visas dalyvaujančias šalis,** nes kartais geri darbai lieka nepastebėti. Naudokite rodiklius, kurie gali būti išmatuoti ir kokybiškai, ir kiekybiškai, kad galėtumėte parodyti savo pasiekimus ir juos pristatyti kitiems.
- **Informuokite visuomenę!** Ekologiško gyvenimo temos vis labiau populiarėja visuomenėje. Pasinaudokite tuo ir pristatykite visuomenei savo „žaliuosius“ renginius!

2. Renginiai ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų išlakos

Terminas „šiltnamio efektas“ reiškia bendrą Žemės atšilimą, kurį sukelia padidėjęs anglies dvideginio kaupimasis atmosferoje, kur jis sugeria infraraudonuosius spindulius ir neleidžia jų išspinduliuoti į kosmoso erdvę. Pagrindinės šiltnamio efektą sukeliančios dujos (ŠESD) yra anglies dvideginis, metanas, azoto oksidas, hidrofluorangliavandeniliai, perfluorangliavandeniliai ir sieros heksafluoridas.

Šiltnamio efektą sukeliančios dujos susidaro dėl įvairių priežasčių – vairuojant motorizuotas transporto priemones, tiekiant ir gaminant maistą, gaminant energiją, tvarkant atliekas ir t.t. Taigi, šiltnamio efektą sukeliančios dujos slypi visose medžiagose, daiktuose ir procesuose, kurie užtikrina pasirengimą renginiui ir jo įgyvendinimą.

Kadangi ŠESD į aplinką patenka tiek planuojant renginį, tiek jo įgyvendinimo metu, siekiant sumažinti ŠESD išlakų kiekį reikia įvertinti visus žemiau paminėtus aspektus. Tai reiškia, kad **atsakingu požiūriu į visą renginio organizavimą galima pasiekti, kad šiltnamio efektą sukeliančių dujų išlakų į aplinką pateks mažiau.**

Organizatoriai ir ekspertai dažnai kalba, kad įvairių ŠESD emisijos turėtų būti įtraukiamos į renginio įvertinimą. *Šiltnamio efektą sukeliančių dujų protokole* („Greenhouse Gas Protocol“; www.ghgprotocol.org) kalbama apie **tris ŠESD išlakų kategorijas:**

- **tiesioginės ŠESD išlakos, kurias generuoja ir / arba kontroliuoja organizatorius** – pavyzdžiui, elektra, gaminama nešiojamais generatoriais, kuras transporto priemonėse ir organizatoriaus turimi prietaisai ir t. t.;
- **netiesioginės ŠESD išlakos**, kurių susidarymą lemia organizatoriaus vykdoma veikla, **tačiau jas kontroliuoja kita organizacija** – pavyzdžiui, įsigyjama elektros energija, šildymas ir t. t.;
- **kitos netiesioginės ŠESD išlakos, kurių organizacija pati negali kontroliuoti** – pavyzdžiui, išlakos, susidaranti naudojant ne organizatoriui priklausančias transporto priemones, vykdamas kitas, nei ankstesniame punkte numatytas veiklas, kurioms reikalinga elektros energija, užsakant paslaugas iš kitur ir t. t.

Šioms trimis kategorijoms organizatoriai turėtų skirti daugiau dėmesio.

Pasiūlymai, kaip organizuoti anglies dvideginio atžvilgiu neutralias veiklas.

- **Nuspręskite**, kas bus įtraukta į anglies dvideginio išlakų apskaičiavimą.
- **Apibrėžkite ir atskleiskite**, kokiais metodais apskaičiuosite anglies dvideginio išlakas.
- **Įvertinkite ir atskleiskite** faktinius ar numatomus anglies dvideginio išlakų kiekius, susidarysiančius dėl renginio.
- **Imkitės veiksmų**, padėsiančių sumažinti anglies dvideginio išlakas.
- **Po renginio įvertinkite**, ar pasiekėte išsikeltą ŠESD išlakų tikslą.

3. Renginio ir dalyvių apgyvendinimo vieta

Renginio ir dalyvių apgyvendinimo vieta yra vienas iš svarbiausių aspektų organizuojant tvarų renginį – pasirinkta vieta įtakoja ir taip pat, tam tikru mastu, apriboja kituose skyriuose šio Vadovo pateiktų pasiūlymų įgyvendinimą. Aplinkai nekenkianti renginio vieta, atitinkanti renginio organizatorių poreikius, yra geras atspirties taškas, padedantis sumažinti bendrą renginio poveikį aplinkai, įskaitant transportą ir energiją, kurie priskiriami prie daugiausiai ŠESD lemiančių ir brangių išteklių.

PASIŪLYMAI

- **Pasirinkite vietą**, kuri būtų kiek įmanoma artimesnė didesnei daliai dalyvių.
- **Organizuokite renginį aplinką tausojančioje savivaldybėje**, vykdančioje tvarią aplinkos politiką ir įgyvendinančią poveikį aplinkai mažinančias iniciatyvas.
- **Apgyvendinkite renginio dalyvius** kiek įmanoma arčiau renginio vietos.
- **Pirmenybę teikite tokiai vietai**, kurią lengva ir saugu pasiekti pėsčiomis, dviračiu (yra dviračių stovai) arba viešuoju transportu.
- **Rinkitės aplinkai palankią vietą**, sertifikuotą, pavyzdžiui, „Žaliojo rakto“ (angl. „Green Key“) ekologiniu ženklu, įgyvendinančią energiją taupančios politikos nuostatas arba vykdančią aplinką tausojančią veiklą, įskaitant renginio vietą:
 - **kur personalas informuotas** apie atsakingą ir tausojantį medžiagų ir išteklių naudojimą;
 - **kurioje taupoma energija** – užtikrintas natūralus apšvietimas ir vėdinimas, šildymą, vėdinimą ir apšvietimą galima reguliuoti, naudojami energiją taupantys prietaisai;
 - **kurioje laikomasi aplinkai nekenksmingų pirkimų politikos** pasirenkant vietas, natūralius, sertifikuotus ekologiškas, taip pat daugkartinio naudojimo produktus ir medžiagas;
 - **kurioje organizuotas saugus ir tvarus atliekų tvarkymas** – medžiagos panaudojamos pakartotinai, taip pat yra galimybė rūšiuoti popieriaus, stiklo ir plastiko atliekas;
 - **kurioje apgalvotai naudojami vandens išteklių** – vandens suvartojama kuo mažiau, pirmenybė teikiama vandeniui iš čiaupo ar vandeniui didelėse pakuotuose;
 - **kurioje atsakingai pasirenkamas maistas** pasirūpinanti vietos, sezoniniu ir sveiku maistu.

Kai neįmanoma laikytis aukščiau išvardintų nuostatų, **bendradarbiaukite su renginio vietos vadovu**, kaip renginio metu sumažinti poveikį aplinkai, taip pat šio renginio ir kitų renginių metu **pristatykite savo iniciatyvas** (žr. pasiūlymus aukščiau). Jei renginiui reikia sukurti naują infrastruktūrą, raginkite ją statyti laikantis „žaliųjų“ principų – kad ji būtų kokybiška ir ja būtų galima naudotis ilgą laiką.

PASIŪLYMAI

Komunikavimas su dalyviais

- **Pabrėžkite renginio vietos privalumus** ir informuokite dalyvius apie aplinką tausojančias priemones, kurių buvo imtasi, taip akcentuodami renginio vietos vadovo ir savo indėlį į tvarų gamtinių išteklių naudojimą.
- **Raginkite dalyvius mažinti išteklių sunaudojimą**, svarbiausius pasiūlymus įtraukdami į savo elektroninius pranešimus, pristatymų medžiagą, ženklus, ir išdėliodami priminimus renginio vietoje.
- Jei ne Jūs atsakingas už vietos pasirinkimą, **pasiūlykite dalyviams aplinkai nekenkiančias apgyvendinimo vietas**, kurios atitiktų aukščiau minėtus pasiūlymus (lengvai pasiekiamos, turinčios ekologinį sertifikatą, taupančios energiją ir t. t.).

4. Aplinkai nekenksminga energija

Renginio įgyvendinimui reikalingas energijos ir išteklių kiekis priklauso nuo renginio tipo ir masto. Tačiau reikia nepamiršti, kad energijos suvartojimo mažinimas ir atsinaujinančios energijos naudojimas – tai yra geriausia, ką galime padaryti renginio metu. Mažesnės energijos sąnaudos reiškia ne tik mažesnę žalą aplinkai, bet taip pat ir mažesnes bendras renginio išlaidas.

PASIŪLYMAI

- **Energijos gamybai naudokite mažiau iškastinio kuro.** Jei organizatorius pats gamina energiją, naudokite atsinaujinančių išteklių pagrindu veikiančius nešiojamus generatorius arba pasirinkite tokį energijos tiekėją, kuris tieks energiją iš atsinaujinančių šaltinių. Pavyzdžiui, organizuojant renginį galima panaudoti saulės ar vėjo energiją.
- **Sumažinkite energijos poreikius** kiek įmanoma labiau ribodami būtinybę ją naudoti. Tačiau, jei tai neįmanoma, bendrą energijos suvartojimą galima sumažinti naudojant efektyviau energiją naudojančius prietaisus. Organizuojant renginius, ypatingą dėmesį reikėtų skirti šviesos ir garso aparatūrai, pirmenybę teikiant moderniai technikai, naudojančiai mažai energijos.
- **Energijos vartotojų įtraukimas ir jų elgesio pokyčiai.** Siekiant renginio metu suvartoti kuo mažiau energijos, tiek organizatoriai, tiek atskiri tiekėjai (pavyzdžiui, šviesos ir garso tiekėjai, maitinimo įstaigos, ir t. t.) turėtų būti įtraukti į energijos taupymo priemones. Galite kreiptis į juos ir papasakoti apie efektyvaus energijos vartojimo svarbą klimato kaitai. Motyvuokite klientus taupyti energiją – energijos kiekį, kurį numatoma suvartoti, galima atskirai įtraukti į išlaidų sąmatą. Taip klientui bus lengviau įvertinti ir sumažinti ne tik reikiamos energijos kiekį, bet ir finansines investicijas.

Energiją taupantis prietaisas – tai toks prietaisas, kuris ir veikdamas, ir nustatytas budėjimo režimu sunaudoja vidutiniškai 30% mažiau elektros, nei kiti panašūs prietaisai. Naudodami tokius prietaisus, galite sumažinti ne tik naudojamų gamtinių išteklių kiekį, bet ir energijos sąnaudas. Energiją taupančius prietaisus galima atpažinti pagal specialų, pavyzdžiui, „Energy Star“, ženklą.

Siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi aukščiau minėtų pasiūlymų, reikėtų imtis konkrečių veiksmų:

- **ištirti išteklius** – žinias, turimas energijos rūšis, prietaisus ir t. t.;
- **padalinti atsakomybę** paskiriant asmenį, atsakingą už energiją taupančių priemonių planavimą, įgyvendinimą ir jų priežiūrą renginio metu;
- **nustatyti energijos poreikį** – kur, kiek ir kam bus naudojama energija;
- **rasti energijos tiekimo sprendimus** – kur stovės nešiojamieji generatoriai (pavyzdžiui, saulės elementai), kurioms veikloms reikėtų įsigyti energijos, kur energijos poreikį galima sumažinti;
- **nustatyti dalyvaujančias šalis** – į kurias veiklas bus įtraukti organizatoriai, tiekėjai ir dalyviai;

- **parengti ir įgyvendinti** realų energijos taupymo ir atsinaujinančių išteklių naudojimo planą;
- **įvertinti** renginio energijos vartojimo efektyvumą.

5. Transportas

Latvijas transporto sektorius, panašiai kaip ir kitose ES valstybėse narėse, yra vienas didžiausių oro taršos ir ŠESD išlakų šaltinių. Dauguma (74,3 %) Latvijoje registruotų lengvųjų automobilių yra senesni nei 10 metų, ir tokių automobilių variklio išmetamų teršalų kiekis yra gerokai didesnis nei naujų automobilių. Naujų modelių automobiliuose įmontuoti katalizatoriai, kurie sumažina kenksmingų medžiagų lygį išmetamosiose dujose, tačiau tokių automobilių procentas Latvijoje neviršija 5 %. Tai reiškia, kad važiuojantys nuosavu automobiliu į ir iš renginio daro didelį poveikį aplinkai.

PASIŪLYMAI

Atvykimas

- **Informuokite dalyvius apie galimybes į renginio vietą atvykti viešuoju transportu arba pėsčiomis.** Paruoškite žemėlapius, transporto schemas, kainoraščius ir kitą informaciją.
- **Pasirinkite tokią renginio ir apgyvendinimo vietą, kuri yra kiek įmanoma arčiau viešojo transporto stotelės.**
- **Bendradarbiaudami su keleivių vežėjais organizuokite papildomus viešojo transporto reišus** prieš ir po renginio.
- **Aprūpinkite dalyvius specialiomis viešojo transporto kortelėmis,** pavyzdžiui, sujungiant juos su asmens tapatybės kortelėmis.
- **Priderinkite renginio atidarymo ir uždarymo laiką prie viešojo transporto grafiko,** kad dalyviai išvengtų transporto kamščių.
- **Pirmenybę teikite tokiai renginio vietai, kurią būtų lengva ir saugu pasiekti pėsčiomis,** dviračiu arba viešuoju transportu.
- **Kvieskite dalyvius į renginį vykti vienu automobiliu,** naudotis socialiniais tinklais, kur dalyviai gali dalintis informacija apie važiavimą kartu.
- **Skatinkite dalyvius naudotis dviračiais** – informuokite juos apie galimybes išsinuomoti dviračius, saugius dviračių stovus, dviračių maršrutus ir takus.
- **Paskelbkite apie specialias nuolaidas** renginio bilietams visuomeniniu transportu ar dviračiu atvykstantiems dalyviams.
- **Pasirūpinkite nuolaidomis mokamose automobilių stovėjimo aikštelėse** tiems dalyviams, kurie į renginį atvežė daugiau, nei vieną dalyvį. Apie šią galimybę informuokite iš anksto!
- **Atvykusiems elektra varomomis transporto priemonėmis** parūpinkite nemokamas automobilių stovėjimo vietas ir įkrovimo stoteles.

Pristatymo paslaugos

- **Suplanuokite prekių pristatymą vienu reisu** vietoj kelių.
- **Medžiagų gabenimui pasirinkite aplinką tausojančius** tiekėjus (naudoja aplinkai mažiau kenksmingas transporto priemones, pavyzdžiui, transporto priemones su žemu išmetamųjų teršalų lygiu arba elektromobilius).
- **Pirkite gaminius ir medžiagas iš vietos tiekėjų,** o ne iš kitų šalių ir nustatykite pristatymo atstumų ribas – taip sumažinsite pristatymo paslaugų daromą poveikį aplinkai.

- Iš anksto suplanuokite reikiamą prekių kiekį, kad **išvengtumėte būtinybės jas gražinti**.
- Pristatykite prekes, kai **eismas nėra labai intensyvus** – išvengsite kamščių ir sumažinsite pristatymo paslaugų daromą poveikį aplinkai.

Skrydžiai

- Organizuokite dalyvių atvykimą **tiesioginiais skrydžiais** (vienu pakilimu ir nusileidimu), nes tai ženkliai sumažina išmetamų teršalų kiekį
- **Sumažinkite atskirus važiavimus į ir iš oro uosto**, kelis mažus automobilius pakeisdami autobusais.
- Sumažinkite bagažo svorį – prieš skrydį **dar kartą peržiūrėkite savo bagažą** ir paimkite tik tai, kas būtina.
- Įtikinkite dalyvius įsigyti **ekonominės klasės bilietus**, informuodami, kad ekonominės klasės paslaugai sunaudojama mažiau išteklių ir todėl ji mažiau kenkia aplinkai, ir kad tai yra galimybė sumažinti vienam keleiviui išmetamų teršalų kiekį.
- Rekomenduokite dalyviams kompensuoti jų skrydžio metu išmetamo CO₂ kiekio žalingą poveikį paaukojant šiek tiek pinigų bet kuriam iš tarptautinių išmetamo CO₂ kiekio kompensavimo fondų, remiantiems iniciatyvas, kuriomis siekiama sušvelninti klimato kaitą. Aukojama suma apskaičiuojama pagal specialią formulę, įvertinus skrydžio atstumą, orlaivio dydį, keleivių skaičių ir pan.

6. „Žalieji“ pirkimai ir paslaugos

Organizuojant renginį prireikia įvairių gaminių ir medžiagų (įskaitant spausdintą ir reklaminę medžiagą, ženklus, scenografiją, bilietus, dažus, valiklius, dovanas, aptvarus ir t. t.), kurie yra panaudojami tik vieną kartą ir po renginio virsta atliekomis. Prisiminkite, kad tvarus („žalioji“) pirkimas, kai atsižvelgiama ir į tai, kaip ir kokie išteklių buvo naudojami gaminant prekę, įmanomas net ir griežtai taupant.

Ekologinis ženkinimas gali padėti Jums priimti atsakingesnius sprendimus renkantis ir perkant gaminius, kurie visą jų gyvavimo ciklą turės mažesnę poveikį aplinkai. Įmonės seks Jūsų pavyzdžiu ir pirmenybę teiks ekologiniu ženklu pažymėtiems produktams. Ir tai galiausiai gali lemti, kad rinkoje atsiras vis daugiau prekių, atitinkančių tam tikrus kriterijus. Pasirinkdami aplinką tausojančius produktus, o ne pigias neaiškios kilmės prekes galite pakeisti ir gamintojų požiūrį.

Būkite atsargūs, rinkdamiesi ekologiškus produktus, nes ne visos tariamai ekologiškos, biologinės arba „žalios“ prekės ar pakuotės tokios yra iš tiesų. Todėl prieš perkant produktus ir paslaugas, įvertinkite galimą „žalumą“ – pastudijuokite prieinamą informaciją apie bendrovės veiklą, taip pat, ar jos produktai ir paslaugos buvo pažymėtos ekologiniu ženklu.

PASIŪLYMAI

Prieš pirkdami:

- **įvertinkite** būtinybę pirkti produktus ir medžiagas ir naudokite jau turimas medžiagas arba nuo ankstesnių renginių likusius daiktus;
- **pasiskolinkite arba išsinuomokite**, vietoj to, kad pirtumėte naujus.

Jei prekes ar paslaugas vis dėl to būtina pirkti, sumažinkite pirkinių apimtį ir pirkite tik tiek, kiek reikia, kad neliktų jokių likučių. Taip sumažinsite ir renginio metų susidarančių atliekų kiekį.

- Gerai pagalvokite prieš pirkdami dovanas dalyviams ir partneriais – gal dalį dovanoms skirtą biudžetą būtų galima paaugoti svarbioms socialinėms iniciatyvoms ar investuoti į mobiliąją programą renginiui. Tai – taip pat papildomai sumažintų spausdintos medžiagos kiekius.
- Naudokite mažiau medžiagų dekoracijoms.
- Rašiklius ir popierių siūlykite tik paprašius.

Rinkitės produktus, pagamintus iš perdirbtų ar perdirbamų medžiagų ir kuriuos, šiek tiek pakeitus, galima panaudoti pakartotinai.

- Kurkite tokį programos brošiūros dizainą, kad ją būtų verta išsaugoti ir po renginio arba ji būtų naudinga renginio dieną (pavyzdžiui, kaip kuponas).
- Užsitikrinkite, kad ant medžiagų ir ženklų nebūtų spausdinami jokie rėmėjų logotipai ir datos.
- Pasirinkite daugkartinio naudojimo ir perdirbamas apyrankes ir bilietus, o atpažinimo korteles gaminkite be jokios besikeičiančios informacijos. Taip pat, numatykite vietą, kur viską bus galima palikti po renginio.
- Naudokite medžiaginius rankšluosčius ir servetėles.

Pirkite vietos gamintojų, natūralias bei ekologiniu ženklu paženklintas medžiagas ir gaminius ir konsultuokitės su vietos savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų atstovais, kuriuos tinkamus vietos tiekėjus rinktis:

- naudokite FSC sertifikuotą (arba panašų) popierių;
- naudokite ekologiniu ženklu paženklintus valiklius ar valymo priemones, kurios priskiriamos prie aplinkai ir sveikatai nekenksmingų;
- jei teikiate dovanas, pirkite naudingus ir kokybiškus daiktus, atitinkančius aukščiau paminėtus tvaraus pirkimo kriterijus, renginio temą ir dalyvių poreikius.

Pirkite prekes didelėmis pakuotėmis ir tokias prekes, kurioms dėl jų ypatingo dizaino supakuoti reikia mažiau bereikalingų pakuočių.

Rengdami viešuosius pirkimus, **vadovaukitės žaliųjų viešųjų pirkimų principais.**

Bendradarbiaukite su aplinką tausojančiais tiekėjais ir patikrinkite, ar tiekėjas siūlo ekologiškus produktus arba pasiūlykite jiems tai daryti.

Pasirinkite elektroninę komunikaciją ir sumažinkite spausdintos medžiagos kiekius:

- savo interneto svetainėje įkelkite elektronines dokumentų versijas;
- sukurkite internetinę registracijos sistemą;
- vietoj spausdintų programos brošiūrų naudokite lentas arba dideles afišas ir pastatykite arba pakabinkite juos renginio vietoje;
- informaciją ir pristatymo medžiagą parenkite elektroniniu formatu ir naudodami projektorių rodykite juos ekrane;
- spausdinkite tik reikalingą medžiagą ir darykite tai atsakingai – spausdinkite ant abiejų pusių, sumažinkite teksto apimtį ir puslapių skaičių, naudokite mažiau spalvų, perdirbtą popierių ir t. t. Raginkite ir dalyvius taip elgtis.

Paaukokite likusius panaudotus gaminius ir medžiagas.

7. Saugus ir aplinką tausojantis atliekų tvarkymas

Saugus ir aplinką tausojantis atliekų tvarkymas iš esmės gerina žmogaus gerbūvį ir aplinkos kokybę. Kartais vertingos medžiagos, kurias būtų galima vėl panaudoti, virsta atliekomis, nors jų pakartotinis panaudojimas gali turėti teigiamą poveikį gamtos išteklių vartojimui.

Organizuojant įvairius renginius ypač svarbu pasirūpinti atliekų tvarkymu, nes vienoje vietoje tam tikrą laiką renkasi daug žmonių, tad po renginio aiškiai matosi susikaupęs atliekų kiekis.

Geriausiai atliekų kiekius sumažinti galima, visų pirma, vengiant jų susidarymo. Tačiau, jei to neįmanoma išvengti, visada galite sumažinti atliekų kiekį, taip pat skatinti jų rūšiavimą ir perdirbimą.

PASIŪLYMAI

Atliekų kiekio mažinimas

- **Apie pirkimą galvokite kaip apie galimą atliekų šaltinį** – patikrinkite, ar nėra bereikalingos pakuotės, išsiaiškinkite, ar ją galima perdirbti arba pakartotinai panaudoti.
- Pirkite **ilgalaikio naudojimo gaminius** ir venkite vienkartinį prekių.
- Pasirinkite **tokias prekes, kurių pakuotes galima panaudoti ateityje**. Pavyzdžiui, vietoj konservuotų prekių rinkitės prekes stiklo taroje.
- Naudokite **universalius valiklius**.
- Atidžiai perskaitykite **valymo priemonių instrukcijas** ir naudokite tik nurodytus kiekius. Prisiminkite: dviguba valiklio dozė nepadvigubins jo efektyvumo.
- Vietoj spausdintos reklaminės medžiagos **naudokitės virtualiomis priemonėmis**, pavyzdžiui, internetu, socialiniais tinklais ir pan.

Medžiagų perdirbimas

- Jei renginys organizuojamas kasmet, **paruoškite ženklus ir kitą informacinę medžiagą nenurodydami jokių tikslų datų** – taip galėsite šias priemones panaudoti keletą metų iš eilės.
- Naudokite rašymo lentas – juodas arba baltas – ir kreideles arba žymeklius nes tokius ženklus galima naudoti pakartotinai, taip pat lengvai pakeičiama informacija.
- Renginio metu naudojami baldai (kavos stalėliai, sofos, kėdės, informaciniai stendai ir t. t.) **turėtų būti pagaminti iš perdirbtų medžiagų**, pavyzdžiui, padėklų, reklamos skydų iš aliuminio, plastikinių dėžių ir pan.
- Renginio metu **vandenį tiekite dideliuose buteliuose vietoj mažų**, pasirūpinkite, kad lankytojai galėtų **pasipildyti** savo butelius, taip pat renginio metu **pardavinėkite daugkartinio naudojimo butelius** ir panaudokite juos kaip reklamos plotą.
- Renginiui pagaminkite mažiau reklaminės medžiagos, o vietoj to, renginio metu organizuokite praktinius spausdinimo ir perdirbimo seminarus.
- **Senus plakatus panaudokite kaip verčiamas diagramas** arba kitiems kūrybiniais būsimų renginių tikslams.

- **Neišmeskite naudingų medžiagų** (popieriaus, stiklo, burbulinių pakavimo plėvelių ir t. t.). Jas galima perduoti vietos mokykloms, būreliams, dienos centrams ar labdaros parduotuvėms.

Atliekų rūšiavimas

Jei išvardintų pasiūlymų neįmanoma įgyvendinti, atiduokite daiktus perdirbimui. Tai paskutinis žingsnis, kai daiktas tinkamai atitarnavo, bet dėl objektyvių priežasčių daugiau nebegali būti panaudotas.

- **Sudarykite sutartį dėl rūšiavimo konteinerių pristatymo** į renginio vietą. Jei tai neįmanoma, išsiaiškinkite, kur arčiausiai yra atliekų rūšiavimo įmonės ir **informuokite** renginio prekybininkus apie galimybę ten nuvežti jų išrūšiuotas atliekas.
- Užtikrinkite, kad netoli atliekų rūšiavimo konteinerių budėtų **specialiai apmokyti žmonės** („Atliekų budėtojai“) ir padėtų lankytojams teisingai rūšiuoti atliekas ir rūpintis, kad šie konteineriai būtų reguliariai ištuštinami.
- Yra daug galimybių rūšiuoti **plastiką**. Tačiau reikia turėti omenyje, kad yra skirtingų rūšių plastikas, kuris taip pat ir skirtingai perdirbamas. Latvijoje perdirbamos šios rūšys: PET buteliai, polietileno maišeliai, atskiros makiažo pakuotės, kombinuotos (pvz. „Tetra pak“ tipo) pakuotės. Visus juos galima mesti į plastiko atliekų konteinerius, tik nepamirškite pakuotes išlyginti ir suspausti – taip sutaupysite šiek tiek vietos.
- **Stiklas**. Prieš išmetant stiklą, iš indų turi būti išvalytos bet kokios organinės atliekos (maistas ir kt.)
- **Elementai** priskiriami prie pavojingų atliekų, tad išmesti elementus į sąvartynus, arba dar blogiau, – jais užteršti dirvožemį ar vandenį, yra nepriimtina, nes cheminės medžiagos ir metalai kelia pavojų ekosistemai ir žmonių sveikatai. **Pasirūpinkite specialiais konteineriais elementams!**
- **Elektroninės įrangos atliekose** yra ir pavojingų cheminių medžiagų ir kai kurių vertingų medžiagų, kurias galima panaudoti pakartotinai. Greičiausiai šios rūšies atliekų nesusidarys renginio metu, tačiau vis tiek apsvarstykite, kaip tvarkoma Jūsų biuro ir buitinė technika ir **ją meskite tik atliekų tvarkytojų nurodytose vietose**.
- **Drabužiai** Latvijoje nėra perdirbami, tačiau yra daug galimybių juos perduoti tolesniam panaudojimui. **Pasitarkite su savivaldybės socialinių paslaugų tarnyba ar vietos parapija, arba padovanokite drabužius humanitarinėms organizacijoms**, pavyzdžiui, Raudonajam kryžiui, Išganymo armijai ar labdaros parduotuvei. Reklaminius organizatorių marškinėlius galima perduoti organizacijoms, rengiančioms praktinius užsiėmimus ir / ar dirbtuves ir gaminančioms naudingus dalykus, pavyzdžiui, pirkinių ar sportinius krepšius.

8. Vandens vartojimas ir nuotekų sistemos

Vanduo yra būtinas gyvybės, socialinės ir ekonominės gerovės palaikymui, taip pat ekosistemų apsaugai ir išsaugojimui. Transportui, šildymui, nuotekų sistemų valdymui, vandens valymui ir kitai veiklai naudojami išteklių, kuriuos galima naudoti taupiai ir racionaliau.

Geriamąjį vandenį galima tiekti: cisternose, statinėse, iš vietinio gręžinio, iš antžeminių vandens šaltinių.

Nepriklausomai nuo vandens tiekimo būdo, jį derėtų naudoti atsakingai, ir visos dalyvaujančios šalys turi būti informuotos apie vandens taupymą ir vartojimo iniciatyvas. **Informuokite** visuomenę, pasinaudodami visais renginio komunikacijos kanalais (pavyzdžiui, informaciniai lapeliai, interneto svetainė, el. paštas, telefono skambučiai), **įtraukite** žmones, parodydami galimus konkrečių veiksmų rezultatus (pavyzdžiui, sumažinus nuotekų kiekius mažiau teršiama Baltijos jūra) ir **užtikrinkite**, kad visiems būtų patogų veikti tausojančiai.

Trys pagrindiniai metodai, kaip renginio metu taupyti vandens išteklius:

- Sumažinkite vandens poreikį.
- Sumažinkite nuotekų sistemos apkrovą.
- Apsaugokite vandens išteklius nuo taršos.

Pasiūlymai, kaip mažinti vandens suvartojimą

- Uždėkite vandens maišytuvo aeratorius, kurie padidins vandens spaudimą oru.
- **Įrenkite automatinius vandens maišytuvų jutiklius.**
- **Mažinkite geriamojo vandens suvartojimą**, kai tik įmanoma, panaudodami išvalytą vandenį (pavyzdžiui, laistymui, valymui).
- **Naudokitės centralizuotomis vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo sistemomis.**
- Renginio maitinimo įstaigą aprūpinkite vandeniu didelėse talpose arba iš vietinio gręžinio.
- **Naudokitės sausaisiais tualetais.**
- **Informuokite visas įtrauktas šalis** apie tai, kaip galima taupyti vandenį.
- **Organizuokite paskaitas**, praktinius užsiėmimus, įvairią kūrybinę veiklą, kurių metu paaiškinkite apie būtinybę taupyti vandenį apskritai, ne tik renginio metu.
- **Įrenkite vandens srovę**, veikiančią žemo slėgio režimu.
- **Sumontuokite laikmatį**, ribojantį vandens suvartojimą vienam asmeniui.

Viešieji sanitariniai mazgai (dušai, vandens šildymo įrenginiai, nešiojami tualetai)

Nepriklausomai nuo to, kokius tualetus pasirinksite savo renginiui – ar tai būtų atskiros kabinos, ar kelios sujungtos kabinos, tualetų linija, ar kitokie tualetai – apsvarstykite, kaip padaryti, kad jie dar mažiau kenktų aplinkai.

PASIŪLYMAI

- **Naudokite mažiau buitinės chemijos**, kad nuotekas būtų lengviau valyti. Teisės aktuose teigiama, kad į tualetą naudojamą vandenį turi būti pridėta bent

25 % dezinfekantų, todėl kartu su paslaugų teikėju atidžiai įvertinkite, ar tikrai būtina naudoti daugiau dezinfekavimo priemonių.

- **Organizuokite pakankamą skaičių tualetų** (arba pisuarų), kad žmonėms netektų savo gamtinius reikalus atlikti ne tam skirtose vietose. Įsitinkite, kad tualetų pakaks visiems lankytojams. Šiam reikalui netaupykite!
- **Apribokite galimybę gamtinius reikalus atlikti bet kur.** Suraskite per daug metų nusistovėjusias „šlapinimosi vietas“, jas apšvieskite, ir pastatykite atitinkamus informacinius ženklus.
- **Naudokite ekologiškesnę buitinę chemiją.** Paslaugos teikėjas gali tai pasiūlyti, reikia tik paprašyti.
- **Pasirūpinkite, kad buitinė chemija** ar kitos naudojamos medžiagos **nepatektų į gretimus vandens telkinius.**
- Įsitinkite, kad į nuotekas nebūtų netyčia nuleistos jokios toksinės medžiagos.
- Tualetuose **naudokite vakuumines technologijas** (panašias į naudojamas lėktuvuose), nes tai yra puikus būdas taupyti vandenį, išvengiant nemalonių kvapų net nenaudojant buitinės chemijos.

Toliau pateikta lentelė gali būti naudinga planuojant kilnojamų biotualetų skaičių. Lentelėje parengta remiantis tarptautinių renginių organizatorių įgyta patirtimi.

Dalyvių skaičius	Reikalingas tualetų skaičius	
	Renginio trukmė iki 6 val.	Renginio trukmė ilgesnė nei 6 val.
iki 100	2	2
iki 300	4	4
iki 500	4	4
iki 800	5	6
iki 1000	5	6
iki 2000	10	12
iki 5000	25	30

Naudinga

Nuo gamybos iki pakuočių perdirbimo, ekologiniai buitinė chemija daro mažesnę neigiamą poveikį aplinkai, lyginant su kitais šios grupės produktais. Vartotojus apie tai informuoja ant produkto pakuotės esantis ekologinis ženklas. Ekologiniu ženklu pažymėtos buitinės chemijos, lyginant su įprastais produktais, sudėtyje esančios

medžiagos geriau tirpsta ir suyra, nesukeldamos jokio pavojaus aplinkai. Taip pat, šių produktų gamyboje naudojama mažiau pavojingų medžiagų, – jų negali būti galutiniame produkte. Gamintojas turi užtikrinti, kad viso produkto gamybos proceso metu išmetamų teršalų lygis yra kiek įmanoma žemesnis, taip pat, kad sunaudojama kuo mažiau energijos ir žaliavų.

Įdomūs faktai

Kompostuojantis tualetas – tai aerobinė apdorojimo sistema, aplinkai nekenksmingas sprendimas, alternatyva, pakeičianti poreikį naudoti vandenį ir stiprią buitinę chemiją. Skystis nusausinamas, o likusi dalis (ekskrementai, tualetinis popierius ir t. t.), įpylus bakterijų, laikoma atskirame uždareme konteineryje. Priklausomai nuo turinio, kompostas yra paruoštas naudoti po kokių 3–12 mėnesių. Tai labai geras sprendimas tokiems renginiams, kurie vyksta kasmet ir toje pačioje vietoje.

9. Atsakingas maisto pasirinkimas

Atsakingas maisto vartojimas – tai protingas ir gerai apgalvotas maisto pasirinkimas, kai naudojamas sveikas ir sezoninis vietos kilmės maistas, pirmenybė teikiama termiškai neapdorotiems produktams, vartojama mažiau gyvulinės kilmės produktų, tiesiogiai dalyvaujama pirkime, pirmenybė teikiama šeimyniniams ūkiams, mažinami maisto atliekų kiekiai, taip pat remiama sąžininga prekyba.

Pasiūlymai, kaip atsakingai pasirinkti maistą

- Rinkdamiesi maisto tiekėjus ir pardavėjus, **pirmiausiai ištyrinėkite vietos išteklius**. Susisieki su vietos savivaldybe, nevyriausybinėmis organizacijomis ir žmonėmis – taip sužinosite, kokius vietos ir sezoninius produktus ten galima gauti
- **Nusistatykite prioritetus** ir išsikelkite pasiekiamus tikslus (pavyzdžiui, 50 % maisto bus biologinės kilmės).
- Paskirkite atsakingą asmenį, kuris produktus ir maitinimo įstaigas rinksis vadovaujantis aplinkos tvarumo principais.
- **Pristatykite savo tikslus** visoms įtrauktoms šalims – galbūt daugelis jų galės suteikti naudingos informacijos.
- **Parenkite ekologiško maisto tiekėjų sąrašą**, kuriuo prireikus galėtų pasinaudoti maitinimo įstaigos.
- Ieškokite, kur galima įsigyti **sąžiningos prekybos produktus** tiesiogiai iš didmenininkų, taip užtikrinant mažesnes išlaidas.
- **Įvertinkite maitinimo įstaigas**, teikiančias pirmenybę ekologiškam maistui, skirdami joms skatinamąjį prizą.
- **Remkite pardavėjus**, siūlydami renginio dalyviams ekologiško maisto nuolaidų kuponus.
- Pasirūpinkite, kad renginio metu būtų galima lengviau **pasirinkti veganišką ir vegetarišką maistą**.
- Išsiaiškinkite, ar vietos atliekų tvarkytojas užtikrina galimybę **rūšiuoti biologiškai skaidžias atliekas**.
- Norint sumažinti maisto pakuočių atliekų, **pasistenkite pasiūlyti kuo didesnę maisto pasirinkimą**, kad žmonėms nereikėtų atsinešti savo maisto.
- Naudokite perdirbamas maisto pakuotes ir **renginio metu jas rūšiuokite**.
- Visais įmanomais būdais informuokite, kaip svarbu rinktis ekologišką maistą: nuo renginio interneto svetainės iki vietos ir nacionalinės žiniasklaidos. Tai darykite tiek prieš, tiek po renginio.

Maisto įsigijimas iš vietos gamintojų. Pastaraisiais metais vis labiau populiarėja ūkininkų turgeliai, vis daugiau žmonės perka namuose gamintus produktus ir tiesiogiai iš gamintojų. Kadangi dėl to žmonės gali įsigyti šviežio ir sveiko maisto, renginio metu taip pat reikėtų išlaikyti kuo trumpesnę atstumą nuo produktų gamybos iki jų suvartojimo vietos.

Sveiki, ekologiškai užauginti, sezoniniai maisto produktai. Sveika mityba – tai aukštos kokybės, nekenksmingi ir vietoje (ypač biologinių ūkių) pagaminti maisto

produktai. **Sveika** mityba – tai įvairovė, pusiausvyra, saikas ir saugumas. Tuo tarpu **biologiškai auginami produktai** auginami nenaudojant pesticidų, herbicidų ir GMO, tai pat jų sudėtyje nėra jokių chemikalų, kovojančių su ligomis, toksinių medžiagų, dirbtinių konservantų, dažiklių ar kvapiųjų medžiagų. **Sezoniniais produktais** laikomi visą savo augimo ir nokimo ciklą praėję vaisiai ir daržovės. Jei norime tausoti gamtos išteklius, labai svarbu rinktis sezoninius produktus, nes produktų apdorojimas tiek jų saugojimui, tiek jų pervežimui sukuria didelę papildomą apkrovą aplinkai.

Gyvulinės kilmės produktų vartojimo mažinimas. Mėsos pramonė yra stambiausias ir labiausiai išvystytas maisto pramonės sektorius, kuriame dominuoja tarptautinės korporacijos. Iš jos į aplinką patenka daugiau, nei 18 % viso CO₂ kiekio. Jei palyginti, tai yra daugiau, nei iš viso sugeneruoja visas transporto sektorius. Sumažinus gyvūninės kilmės produktų vartojimą iki kelių kartų per savaitę, būtų galima sutaupyti gamtos išteklių, sumažinti vandens taršą ir dirvožemio išsekvojimą.
<http://www.vegetarisms.lv/kur-paest-estuves-kas-piedava-vismaz-dazus-vegetaros-edienus/>

Maisto atliekų kiekio mažinimas. Trečdalis viso pasaulio maisto virsta atliekomis, o dar paskaičiavus kartu su gamybos proceso metu prarastais maisto produktais, tai sudaro daugiau nei vieną milijardą tonos per metus. Kiekvienas gali imtis reikiamų priemonių, kuriomis būtų galima užtikrinti mažesnį maisto atliekų kiekį.

PASIŪLYMAI

- Priminkite tiek viešojo maitinimo įstaigoms, tiek renginio dalyviams, kad **maistas yra vertybė** ir jis neturėtų būti išmetamas.
- Siūlykite **savitarnos pusryčius, pietus ir t. t.** Žmonės patys gali pasirinkti, ką ir kiek valgyti.
- Patiekite **mažesnes porcijas**. Prieš planuodami maitinimą, **sužinokite daugiau apie svečius**. Gali nutikti taip, kad bus žmonių, kurie nevalgo kai kurių produktų. Todėl išsiaiškinant tai iš anksto gali padėti sumažinti maisto atliekų kiekį.
- Sumažinkite **maitinimo įstaigų skaičių**. Ne visada būtina didelė maisto įvairovė, nes žmonės gali gluminti gausus pasiūlymas, – jie pabandys visko ir palikti daug maisto atliekų.
- Įsitinkite, kad maisto kainos nėra sumažintos siekiant parduoti daugiau (pavyzdžiui, „Pirkite du už vieno kainą“), kadangi tai skatina maisto pirkimą, taigi, ir atliekų susidarymą.
- Įvertinkite, ar **dalyviai galėtų atsivežti maistą su savimi**, jei tai įmanoma ir leidžiama. Tuomet renginio metu reikėtų patiekti mažiau maisto.
- **Jei maistą galima išsinešti**, pasirūpinkite pakuotėmis, kad dalyviai maistą galėtų suvalgyti vėliau.
- Maisto atliekas rūšiuokite atskirai nuo kitų atliekų. Tada maisto atliekos bus tinkamai sutvarkytos, o ne išvežtos į sąvartynus.
- Jei turite galimybę, **paaukokite nepanaudotą maistą** nepasiturintiems žmonėms arba gyvūnų prieglaudoms.
- Nors organinių atliekų rūšiavimas ir perdirbimas Latvijoje yra nepakankamai išvystytas, galite reikalauti, kad **atliekų tvarkytojai užtikrintų organinių atliekų rūšiavimą**.

Sažininga prekyba. Latvijoje taip pat galima rasti produktų, pažymėtų sąžiningos prekybos ženklu. Jis garantuoja, kad gamybos proceso metu buvo laikomasi tam tikrų nuostatų. Populiariausi sąžiningos prekybos produktai Latvijoje yra: šokoladas, arbata, kava, cukrus, kakava, prieskoniai, atogrąžų vaisiai ir sultys, ryžiai, bolivinė balanda, džiovinti vaisiai ir vynu.

SEPTYNI APLINKĄ TAUSOJANČIO RENGINIO ORGANIZAVIMO ŽINGSNIAI

1. Pasirinkite geriausią vietą!

Nuo renginio vietos priklausys ne tik, kiek energijos buvo sunaudota, kad renginys pavyktų, bet ir komanda, su kuria turėsite dirbti, o taip pat ir tai, kokie dalyviai atvyks į Jūsų renginį.

2. Pasirinkite geriausią laiką!

Yra daug būdų, kaip sumažinti renginio ekologinį pėdsaką. Ir vienas iš jų – organizuoti renginį, tuomet, kai reikia mažiau apšvietimo ir šildymo, kai galima įsigyti vietoje užauginto ar pagaminto maisto, ir kai į renginį galima atvykti dviračiu.

3. Būkite aktyvūs!

Atrodo, jog nėra tokio renginio, į kurį atvykti dalyviams nereikės jokios transporto priemonės. Priminkite apie aplinką tausojančias transporto priemones ir padėkite jiems apsispręsti vykti traukiniu, dviračiu, arba, pavyzdžiui, netgi arklių traukiamu vežimu.

4. Mažinkite, panaudokite pakartotinai, perdirbkite!

Taip, ir būtent šia seka. Rinkitės pakuotes, indus, informacinę medžiagą, nepamirštant tik šio vieno dalyko – kuo mažiau atliekų, o, geriausiu atveju, jokių atliekų.

5. Darykite tai su džiaugsmu!

Aplinką tausojantis renginys pavyks, jei, visų pirma, organizatoriai patys save motyvuos veikti „žaliai“, ir tik tada įkvėps ir kitus. Raskite tai, kas jums kelia džiaugsmą skirtinguose renginio organizavimo ir įgyvendinimo etapuose. Naujos žinios, žmonės, galimybės – visur galite rasti pasitenkinimą, dėl kurio norėtumėte padaryti dar geriau.

6. Gerai maitinkite žmones!

Gerai pagalvokite, ar vaišintumėte savo draugus tuo, ką ketinate patiekti dalyviams. Vietoje užaugintas, pagamintas, sezoninis ir tiesiogiai pirktas maistas yra vertingas tiek lankytojams, tiek vietos ekonomikai.

7. Nebijokite sakyti „žalias“!

Žmonės turi žinoti apie renginį, kuriame įgyvendinamos aplinką tausojančios iniciatyvos. Net jei, Jūsų manymu, tai yra niekai, kalbėkite apie jas! Visai įmanoma, kad Jūsų veiksmai paskatins ir kitus. „Žaliosios“ idėjos negali likti nepastebėtos!

„homo ecos:“ –

tai aplinkos apsaugas organizacija, kurios misija – sukurti visuomenės judėjimą, remiantį aplinką tausojančias idėjas ir pritaikantį jas praktikoje per kasdienes veiksmus bei ilgalaikius sprendimus.

„Inforse“ –

tai NVO tinklas, vienijantis 85 narius 35 Europos šalyse. Tinklo atstovai įtakoja įstatymų projektus, skatindami tvarios energetikos sprendimus – atsinaujinančios energijos ir energijos efektyvumo – taikančius decentralizuotas metodus. Visomis veiklomis siekiama užtikrinti aplinkos apsaugą ir plėtrą.

„DVI Darnaus vystymo iniciatyvos“ –

tai NVO, kuri siekia skatinti visuomenės sąmoningumą aplinkosaugos srityje, skleisti žinias apie tvarų gyvenimo būdą ir atsakingą vartojimą bei didinti vietos NVO, kaimo bendruomenių, vietos valdžios ir verslo atstovų bei visuomenės žinias ir gebėjimus.

„Latvijas žaliųjų judėjimas“ –

tai NVO, kurios veikla ir pagrindinis dėmesys nukreipti į tris sritis: klimato kaita ir darnioji energija, darni pajūrio plėtra bei parama vietos iniciatyvoms ir kampanijoms dėl geresnės aplinkos kokybės.

